

Ýafes, ýagmyr dogasy we onuň nesilleri hakyndaky garaýyşlar

Category: Halk döredijiligi we rowaýatlar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 января, 2025

Ýafes, ýagmyr dogasy we onuň nesilleri hakyndaky garaýyşlar

ÝAFES, ÝAGMYR DOGASY WE ONUŇ NESILLERI HAKYNDAKY GARAÝYŞLAR

Biz bu makalada Ýafes hakynda birnäçe çeşmelerden toplanan maglumatlary we garaýyşlary bölekläp, siziň dykgatyňyza ýetirmekçi. Şeýle-de, hezreti Ýafes hakynda we onuň zürýatlarynyň atlary hakynda käbir deňeşdirmeleri we olar hakynda maglumat bermekçi bolýarys.

Ýafes Nuh pygamberiň körpe ogly bolup ol b.e.öňki 2470-nji ýylda dünýä inipdir.

Ýafes käbir Ýewraziýaly halklaryň şol bir sanda biz türkmenleriň hem nesilbaşysy bolupdyr. Ýagny, Nuh pygamberiň apy-tupanynda ýok bolan dünýä halklaryndan soň milletler Nuh pygamberiň üç (Ham, Sam, Ýafes) zürýatlaryndan soň dünýä ýaýarapdylar. Şolaryň biri hem Ýafesiň nesilleridir.

Indi bolsa geliň Ýafes hakyndaky söhbetimizi dowam etdireliň!

Ýafes apy-tupan sowulandan soň Adotanelek atly gyza öýlenipdir.

Abylgazy Bahadyr Ýafesiň apy-tupandan soňky ykbaly hakynda şulary gürrüň berýär: ''Ýafes Nuh pygamberiň ündewi bilen Judy dagyndan arany açyp, Itil hem Ýaýyk derýasynyň kenaryna bardy. Iki ýüz ýyllap Ýafes şol ýerde ýaşap dünýeden ötdi. Sekiz ogly bardy. Çagalary hem gaty köpdi. Perzentleriniň atlary şulardyr: ''Türk, Hazar, Saklap, Orus, Ming, Çin, Kemary (Taryh?).

Ýafes dünýeden ötmänkä, uly ogly Türki tagtynda oturdyp, beýleki ogullaryna: ''Türki siz özüňize hökümdar belläp, onuň sözünden çykmaň – diýdi...''

Musa pygambere inderilen kitap bolan Töwratda bolsa Ýafesiň ýedi sany ogluny bolandygyny aýdýar: Gomer, Mejuj, Madaý, Ýawan, Tubal, Meşek, Tiras.

Şu ýerde atlaryň aýdylyşynyň üýtgeşikdigini görse bolýar.

Töwrat bilen Şejerede ýazylan Ýafesiň ogullarynyň atlarynyň aýdylyş formasyna iki sanysy gabat gelýär.

Abylgazy Bahadyryň Şejeresindäki ''Kemary'' □ Töwratdaky ''Gomer'', Şejeredäki ''Türki'' □ Töwratdaky ''Tiras'' bilen gabatlaşdyrsak laýyk gelibem dur.

Şejeredäki doganlaryň ýerleşýän ornundan ''Taryhy'' aýyrsak, Töwrat bilen Şejeredäki atlaryň görkezilşi şejerede: ''Türk'' birinji orunda ''Kemary'' soňky orunda durýar. Töwratda bolsa bular tersine Kemary adyna meňzedilen ''Gomer'' başda agzalýar. Tirasa gabat getirilen Türk ady bolsa soňunda agzalypdyr.

Şu çaklamam dogry bolsa men Abylgazynyň Şejeresindäki ady agzalýan Ýafesiň ogullarynyň arasyndan ''Taryhy'' aýyrmaly bolýaryn.

Belki Ýafesiň ogullary olardanam kän bolandyr. Muny bir Alla bilýär. Ýöne, şu ýerde ýaşularyň aýdyp beren bir rowaýaty ýadyma düşýär.

Şol rowaýatyň özeninde Ýafesiň 7 sany ogly bolupdyr: ''Çyn, Türk, Hazar, Saklap, Rus, Mise, Kemary. Men bu atlary eşidişime görä yzly-yzyna goýuşduryp ýazyp aldym-da A. Bahadyryň Şejeresi bilen deňeşdirip gördüm. Şejerede Türk, Hazar, Saklap, Orus, Ming, Çin, Kemary, Taryh.

Şu rowaýatda hem ''Taryh'' ýok eken. Emma Ming bilen Mise atlarynda meňzeşlikleri görüp bolýar.

Ýaňky rowaýatda bu doganlar ulalyp ýetişip ýigit çykyp çagalykdan saýlanyşlary hakda ýaşulylar şeýle gürrüňi aýdyp berdiler.

□ Çyn örän akylly we edeplidi.

Türk hem Çyn ýaly akylly we dogry sözlüdi.

Hazaryň häsiýeti ýumşak bolup, özem az gürlýän eken.

Rus hilegär, özem gaty haýasyz bolup ýetişdi.

Saklap bolsa ýuka ýürek sadady.

Mise dünýäniň hezilini görüp bilmän ýaş üstünde aradan

çykypdyr. Köp ýaşamandyr...

Onuň ogluna Gara diýipdirler. Gara ulalyp taýpadaşlarynyň arasynda hanlyga saýlanypdyr. Gara hanyň Aýja atly aýaly bolupdyr. Bir gün ol ogul dogrupdyr... Adyna Oguz dakypdyrlar. Oguz ulalyp ýigit çykypdyr. Oguz mekir we duýgur tebigatlydy. Garry atasy Ýafes ony ogullaryndanam eý görerdi.

Misäniň jigsi Kemary bolsa aw-awlamagy gowy görerdi. Ol ussat mergen bolupdyr.

Günlerde bir gün Ýafes özüne görkezilen ugurlara tarap gitmänkä kakasy Nuhuň ýanyna baryp oňa: ''Eý Allanyň pygamberi, maňa beren ýurduň suwy az, köp zähmet talap edýän bereketli topragy bolsun. Maňa bir doga etmäni öwret, ýagys ýagmadyklary wagtlary men şol dogany gaýtalap Allaha ýalbaraýyn. Şol dogany okamda Alla bizi näumyt etmesin'' diýdi. Nuh pygamber oňa şol dogany etmäni öwretdi.

Ýafes şondan soň ýola düşüp özüne berilen topraklarda ekin-ekip, dikin-dikip, gün-güzeranyň rahatlykda geçiripdir... □ Rowaýatyň yzyny näçe dowam etdirseň edip oturmaly. Göze ilen zat Nuh pygamberiň öz ogluna ýagys dogasyny etmegi öwredendigi üns bererliklidir.

□ Ýafes beýleki Ýafetik halklaryň ata-babasy bolmak bilen birlikde, türkmenleriň hem atasy bolandygyny ýokarda aýdyp geçipdik. Rowaýatlaryň hakykatlar bilen badaşýan ýerleriniň bardygyny köpler bilýändirler.

□ Ýafesiň, ýagys ýagdyrýan dogasyny geçmiş taryhymyzda türkmenleriň ata-babalary unutman nesilden-nesile geçirip uzak ýaşadypdyrlar.

Emma käbir taryhçylaryň bellemeklerine görä toslanyp tapylan we daşlaryň ýagys ýagdyryp biljekdigine ynanylan biderek ynançlar halk arasynda integem möwrütini ýitirmändir. Bu hem ''Ýada'', ''Ýagdy'' ''Ýat'' atly gudratlydygyna ynanylan ýagys ýagdyrýan daşdyr.

Doga edip ýagys ýagdyrmak bir aýry, ýada daşynyň ýagys ýagdyryp biljekdigi hakyndaky ynançlar bir aýry bolup, ýada daşynyň ýagys ýagdyrýandygynyň tarapyny tutýanlar ''Ýada'' daşyny ökdelik bilen ulanylmasa ýagys ýagdyrylmaýandygyny aýdýandyrlar. Edil şonuň şeýle bolşy ýaly ýagys dogasyny hem

hemmeler okap ýagdyryp bilmezler.

Ýagys ýagdyrylyş adaty türkmenleriň arasynda Yslam dininiň gelmegi bilen ýitip gidipdirmi? Muny bilemok welin, ýöne Magtymguly Pyragy:

' 'Kadyr Alla dökgün nusrat barany,
Ekiniň hemdemi ýeriň ýarany,
Ýeriň, Gögüň, Arşyň-Kürsüň subhany,
Rehm eýleýip ýagmyr ýagdyr Soltanym.

□ diýip doga edendigi mälim.

Ýagşyzadalaryň Bahary atly kitabyň awtory Mahmyt Zamahşary şeýle ýazypdyr: ' 'Ibn Abbas Muhammet aleýhissalamdan şeýle hadys rowaýat edipdir: ' 'Ýagys Jennetdendir. Eger gar köp bolup, ýagys az bolsa, bereket artar, eger gar az bolup ýagys kän bolsa bereket artmaz' ' diýýär. Şu rowaýaty getirip häzirki döwrümize görkezip görsek hakyky gabat gelmeler görünibem dur belki.

Köne türkmenlerimiz ýagys ýagmyry, bereketiň nyşany diýip düşünişdirler. Ýagysyň suwy rehmetdir. Allanyň ýalkawdyr. Ýagys hakynda ata-babalarymyzyň aýtmadyk zady ýok bolsa gerek. □ Abulfazl Allami Ýafesiň nesilleri hakda şeýle diýipdir: Hezreti Ýafes, Nuhuň iň soňky ogludy. Şalaryň şasy onuň neberesinden kemala gelip, hanlar şolardan döredi. Gündogar Türkistanyň nebereleri şondan gelip çykdylar.

Ýafesiň ogullary hakyndaky ýüzleý hem sada seljermämizi ýatdan çykarmakak, dowam etdiräýsek gowy bolardy.

Ýazyjy Hondimiri Ýafesiň dokuz oglunyň bolandygyny we olaryň atlaryny şu görnüşde sanaýar: □ Türk, Hazar, Saklap, Rus, Mensek, Çin, Gomari, Keýmal, Terej.

Ýakut al Hamawy bolsa Ýafesiň ogullarynyň atlaryny şeýle sanaýar: Yunan, Saklap, Abdar, Burjan, Burdas, Fars we Rum bilen Kaşluhima.

Bu alymlar birtopar Ýafesiň ogullarynyň atlaryny agzaýar. Munuň özi bolsa bu makalamyzda soňuna ýetip bolmajak bulaşyklygy döredýär.

Köp alymlaryň ylmy işlerinde Ýafesiň Gomer □ atly oglundan Kimmeriler, hindiýewropa halkary döräpdir diýen garaýyşlary görse bolýar.

Askenazdan □ bolsa Regiler, Germanlar döräpdir.
Rifatdan □ Paflagonlar, Keltler, Italikler emele gelipdir.
Togarmadan □ Toharlar, Frigiler, Ermeniler, Gruzinler we
Dagystanyň halkary emele gelipdir.
Magogdan □ Skifler döräpdir. Madaýdan □ bolsa Eýranlylar we
Midiýalylar ýaýrapdyr.
Ýawandan □ Elisa (grek),
Tarşişden □ Tirsenerler (grek halky), Kittimden □ Grekleriň
Kiprde ýerleşen taýpalary döräpdir.
Dodanimden □ grekleriň Troad halky gelip çykypdyr.
Tubaldan □ Rimliler, Ispanlar we Iberler, Baskylar döräpdir.
Meşehden □ Kappadokiýalylar döräpdir.
Tirasdan □ Frakiýalylar, Makedonlar we Epiralylylar hem-de
Albanlar döräpdir.
Şu ýokardaky maglumatlar ''Hoş habar'' ensiklopediýa
kitaplarynda getirilýär. Ýöne Türkmenleriň atasy Türk han
hakynda asla maglumat berilmeyär. Muňa derek Yslamyň taryhy
çeşmeleriniň hemmesi diýen ýaly Türki we türkmenleri bir
agyздan Ýafesiň zürýatlary diýip belleýär.
Makalamyzyň soňunda biz türkmenler hem beýleki Ýafetik halklar
ýaly Ýafesiň zürýatlary bolandygymyza buýsanmaga haklydyrys.

Halk döredijiligi we rowaýatlar